

Aguirre, Joaquín

**Oratio de mutuo ad populorum felicitatem
libertatem inter, et illustrationes foerdere : habita
Regia in Universitate Complutensi,, anni Dom.
MDCCCXXXIV / á ... Joachimo ab Aguirre ...**

Matriti : Apud. E. Aguado, 1833.

Vol. encuadernado con 17 obras

Signatura: FEV-AV-M-01418 (16)

La obra reproducida forma parte de la colección de la Biblioteca del Banco de España y ha sido escaneada dentro de su proyecto de digitalización

<http://www.bde.es/bde/es/secciones/servicios/Profesionales/Biblioteca/Biblioteca.html>

Aviso legal

Se permite la utilización total o parcial de esta copia digital para fines sin ánimo de lucro siempre y cuando se cite la fuente

16

ORATIO

DE MUTUO AD POPULORUM FELICITATEM

LIBERTATEM INTER,

ET ILLUSTRATIONEM FOEDERE,

HABITA

Regia in Universitate Complutensi

XV. KALENDAS NOVEMBRIS ANNI DOM. MDCCCXXXIV.

A

D. D. JOACHIMO AB AGUIRRE,

Jurisprudentiæ Canonicae Professore, et Rethoricae Moderatore.

MATRITI:

APUD AGUADO, AULÆ REGIÆ UNIVERSITATISQUE TYPOGRAPHUM.

MDCCCXXXV.

OPERA

DE MUTUO AD POPULORUM FELICITATEM

et Illustrationem Tondere, autem

HABITA

Regia in Universitate Complutensi

Dictum est igitur ab eruditissimis viris, nisi Sapientem, liberum esse neminem. CIC. PARADOX. 5. c. 1.

XV. CALENDAS NOVEMBRIS ANNI DOM. MDCCLXXII.

D. D. JOACHIMO AB AGUIRRE

Instrumentis Canonice Professori, et Historico Medico

MATRITIS:

ABD. AGUADO, AULAE REGIAE UNIVERSITATISQUE TYPOGRAPHUM.

MDCCLXXII.

Cum exhaustum ærarium, Hispanam absque fide gentem, industriam pene extinctam, ipsumque hominem ab ea, qua à cæteris distinguitur animantibus, disserendi facultate, probrosæ tyrannidis, cujus etiam ab exercentibus ignotus erat terminus, teteris privatum effectibus luctuosi videremus: cum afflicta, prostrataque monarchia, non recte directi regiminis, annis consequentibus, bonorum inveniremus incrementum, sed undique tantum valdè calidæ et eminentis prospiceremus funestos garrulitatis scopos: cum denique in interitum usque singulas publicæ administrationis partes ruere, miserri mi experiremur: publicam disciplinam, A. A., ab illis, qui absolutè nulli se subjectos legi putabant, crudelissimè esse adstrictam, silentio dolebamus. Languorem,

ignaviam, inertiam, in cæteris regni ordinibus observatam, sufficientem omni progressioni esse contrarietatem, qui nos in perpetuam volebant redigere servitutem, credentes, adversus litterarum exornationem his solis causis agere non posse statim ipsimet cognovere. Erat autem eis, ut è nostro disparet solo, constitutum, nullumque ad id consequendum non movere lapidem: venerabiliorum scriptorum proscriptio; quorundam censorum, qui, obscuris magnatum opinionibus ut faverent, omni luminum amplificationi repugnabant, sinistra fides; ferrea postremo præclaro litterarum cursui deditis quotidie posita vincula, totidem fuere gradatim adversus illam maquinati ictus, ut et adolescentes animo deficerent, et fessi, quod incæperant, officium desserent nobilissimum. Nullos verò à proposito deflexisse magno suffusi pudore videre oppressores, plerosque è contra notionibus non modo ipsis non debitis, sed quas, ipsis invitis, acquirere potuerant ornatos, opportunum illis utendi vehementissimè appetere momentum. Optata jam tandem felix pervenit dies: cùmque Hispano populo, jura sua possidendi dignissimo, maternâ nostræ augustæ Reginae gubernatione, à tyrannis ablata, raptaque, fuerint plenissime restituta, non possum quin omnium præclarissimorum illorum, quæ ita populo, ut ejus existentia, adnexa judico, memoriam excitem: *libertatis*, loquor, *et illustrationis*, quæ amico fœdere conjunctæ, publicam abs dubio constituunt felicitatem. Mihi quidem, et cujus

rei causâ in hunc locum ascenderim, et ad quos verba facturus sim, cogitanti, prorsus ita videtur nullo in argumento meam commodiùs orationem posse versari, quam si libertas et illustratio, quantum non ornamenti solum, verum etiam præsidii bene temperatis populis afferant, tum adhibitis rationibus, tum etiam exemplis, atque ex veteribus sæculis repetita memoria exponam. De his igitur apud vos dicturus, Demosthenis, Ciceronis, Hortensii eloquentiam desiderarem; hujus namque provinciæ dignitatem meis imparem humeris candidè agnosco, libentique animo confiteor; sacro vero, quo accendor, fulmine percussus, tantam rem aggressus, et dicendi insolentiam, et ingenii tarditatem vos ignoscituros confido. ; Utinam, A. A., utinam ea, quæ ingenii postulat nobilitas, ad exitum perducere mihi esset datum! Tunc et juvenum animos ad litterarum studium vehementer accendisse, et suis deceptos præjudiciis ad rationis adduxisse viam certe mihi vobiscum congratularer.

Rationis lumine per quoscumque se populos diffundente, gradatim et non nisi post multas maximasque animorum, inagitationis fluctibus, contentiones, errores dissipantur, refugit inscitia: vertunt se in contraria cives, ex quo fit, ut et ordo, et publica plerumque soleat turbari tranquillitas: veritate falsitas evincitur: mendaces, tenebrarum sectatores, quorum nescio quo miserrimo fato, major est numerus fortiorque potentia, nihil non agunt, nihil non co-

gitant, nihil non moliuntur, calumniam, ferociora et injustiora ad illustrationem infamandam insumunt media, ipsi seditiones, clandestina consilia, excessus, inordinationes, confussionesque attributuri. Omnigenæ artis matre experientiâ de hac edocemur veritate, eâque discimus, et usu, libertatem solum et illustrationem tantis obviam ire posse incommodis. Cum enim certo certius sit, quæcumque in societate libertate spoliata adhibentur remedia populi corruptionem sanatura, contaminationis fontem effici ac origenem; quid mirum, si censura mores, ubi tyrannis exercetur, conservandi gratia intenta, odiosa valdeque abominabilis investigatio, horrendum supplicium, oppressionum, vindictarum, omniumque aliorum, quibus aperte civium oppugnatur securitas, fiat facinorum instrumentum? si hæc censura morum cohibitura depravationem, eam, ignominiosa super publicam corruptionem, super prostitutionem, super crimina ipsa imponens tributa, sustineat, sustentet, foveat? si hæc censura vilitates contentura et dedecora, denunciatorum impleat civitates, exploratorum vilium hominum, turpium mercenariorum, qui vitio, quo remunerantur, sunt nixui et fulcimento, virtuti verò, à qua contemnuntur, vexationi et oppugnationi? Præter libertatem autem tantas declinantem perturbationes, cives eas detecturi, eâ necessum est pollere disciplinâ, qua vera à falsis, lumina à tenebris, bonum à malo, virtutem à vitio, felicitatem ab infortunio dilucidè

sint internoscituri ; sicque libertatis et luminum amatores luctuosos possunt corruptionis diminuere effectus, et unicum, summo imperio, et ignorantiae oppositum erigere monumentum.

Sed quoniam rationibus utendum, et ostendendum quam varia, quamque multiplex libertatem inter et illustrationem intercedat connexio, quantosque ex illis Respublica percipiat fructus, non aures modo, sed mentes quoque attentas, quæso, paulisper adhibete. Statim ac cujuslibet societatis enervata, imminuta, atque ablata fuerit libertas, nec puncto quidem temporis scientiæ et artes secundo provehi poterunt; illarum sors semper precaria, brevissima diffusio, ephemera duratio. Spirituum namque perpolitio, animorum elevationem, violentiæ abstractionem, legum robur, protectionis fiduciam, uno verbo, civilem supponit libertatem. Ita horum omnium bonorum fruitio, magnopere luminum favet progressioni, eorum autem omnino adversatur amissio. Leges etenim, quibus decernitur, fulcitur, ac roboratur libertas, illustrationi simul maxime necessarium, præ cæterisque grave præbent auxilium. Nec tantum inter se amico fœdere libertas et illustratio connectuntur, sed etiam absque illis Reipublicæ non potest stare salus. Societatum initio virtutis sectatores, ignarique possunt esse populi, parum enim ad suas efformandas leges in usumque redigendas illis est opus labore. Evidentia suggeruntur, superstitione sanctificantur, consecrantur.

Populis vero, in illum status civilis terminum, quo ferè in infinitum commercia multiplicantur, pervenientibus, non jam evidentia, sed profundissima harum relationum leges sanciantur cognitione: non jam superstitione, sed harum respectibus in usum rediguntur. In hoc, inquam, civilis societatis statu, libertate et publica litterarum opus est exornatione. In populo namque virtutis dilectore, suarum virtutum conservatio cognitionibus, luminibusque ad illas sustinendas necessariis connexa sit oportet: in corruptâ vero societate, vitii ad virtutem transitus transitum tyrannidis ad libertatem, imprudentiæ ad disciplinam, erroris ad veritatem necessario debet comitare. Hic est verus libertatis et illustrationis super populorum virtutem salutemque influxus, indicatoque, quo hæc duo conjunguntur bona, vinculo, dupliciter super illorum quodlibet mutuis, quibus juvantur, auxiliis, conferunt. Hujus veritatis omnium nostræ ætatis politicorum ac publicistarum comparationibus perfacilè mihi esset evidentiam demonstrare; notissimâ vero omniumque populorum repetita memoriâ luce meridianâ clarior apparebit.

Populorum, inquam, historiam percurrere, mecumque civitates miramini opulentissimas, hominum undique confluentium confusa multitudo animatas, quarum in mœnibus artium echo, publicarumque voces festivitatum resonabant; magnifica utilitatis ædificia, templorum majestatem, omniumque

commodorum creatricem industriam cæterarum gentium ad se adripiemtes opes intuemini. O dulce libertatis nomen! O præclarum eruditionis præstigi-um! Vestro tantum hæc omnia sacro debebantur influxui. Thebas, Memphis, Babilon suo veteri testantur honore, quanti sit capax mens humana, cum sub legibus libertatis, illustrationis, securitatis, quæ suorum sunt jurium fidejussio, vivit protectricibus. Si vero vobis adeo longinqua antiquitatis exempla non placent, in Græcas oculos convertite Respublicas; cultas Athenas, illustrem Spartam, bellicosam Lacedæmoniam, totque alias, quarum excelsa recordatio omni tempore miranda, animo contemplamini. Artificiosi illarum olimpici ordines, magna illa spectacula ab altiore inventa politica, libertate promota, eruditione consecrata, Græciam in divitiarum et cognitionum terminum, quo melius excogitari nequit, attulerunt florentissimum. In illis oratores, rerum gestarum scriptores, poetæ, bonarum artium cultores, præmium concivium suorum conciliaturum benevolentiam, remunerationem apud libertate fruentes populos maximam, visi fuerunt controversari: cuncta in illis confluenta Græcia, singulæ civitates suos virtute excellentes viros aspicientes optimos, tanta flagrabant mentis vehementia, ut ipsos, quorum nunquam delenda memoria, ad Deos eveherent. Scientiæ et artes tunc illic floruerunt. Architectonica, sculpta, pictaque illorum nostros etiam nunc sensus arripiunt opera. Phidiæ icones, Zeuxis, Parrasii,

Apellis penicillorum demiramur dexteritatem. Homeri, cæterorumque poetarum animi motibus, Deos, magnanimosque Græcorum vivere heroas videmus: Sofocles et Euripides commiseratione, simul ac Menander dulciore personâ tragicâ nos afficiunt moralitate: Tucididis nomine veræ historiæ habemus notitiam: Demosthenes et Phocion nihil nobilius atque præstantius eloquentia divinò munere hominibus probant concessum. Hipocratis in Medicina, Archimedis in Geometria semper colenda nomina remotiore permanebunt antiquitate. Pitagoras, Socrates, Plato, Aristoteles, totque alii, quos referre longum, dulciori fuerunt philosophorum nomine decorati. En, A. A., en Græcæ libertatis effectus; incrementa suis sub auspiciis consecuta victoribus dominandi, postquam Romanorum jugo intestinis succubuere dissensionibus, gloriam sibi paravere.

Horum oratores, ingeniique viri suis destituti præjudiciis, Græcos venerantes, divinam quæcumque decorandi ab illis artem discentes, in patriam suam mirati, beneficiorumque memores reversi fuerunt. Romani tunc libertatis amore perculsi, adeo literas coluere, ut ipsis Græcis non impares viderentur. Plautus et Terentius ipsomet Menandro superiores evasere. Varro, Cicero, Horatius, Virgilius, innumerique alii, quorum nomina ab ipsa cognoscimus pueritia, quorumque scripta à primis studiorum annis evolvimus, ipsos, quos imitari voluere, forsitan superarunt. Fortunatis hisce temporibus idem

homo togam gladiumque gerens est visus. Quid vero accidit cum fuit ablata libertas? Quæ imperii virtus sine libertate? Scientiæ, artes, divitiæ, omnia è Republica disparuere; disparuit pariter aureum illud à Romanis vocatum sæculum, rarissimis postea ingeniis permanentibus, quorum fama nunquam cum antiquis cœquanda.

Populorum historiam recentiorum nostra magis magisque confirmantem principia perscrutemur; Galliam, Italiam, Angliam... sed quid externa, veteraque quærimus exempla, cum domesticorum et recentium copia suppetat? Gens gothica Iberis consociata, monarchiam constituit, cujus præcipua virtus dominatio, charissimaque libertas. Universa tunc Hispania, libertate et eruditione, quantum tempora ferre poterant, fruens, beata dicebatur. Reges populorum jura servantem, illorum Procuratores, regiæ aulæ Magnates, Episcopos, se præsulibus, ad comitia vocabant, legesque, quarum et clerici et laici pariter tenebantur observatione, in illis efformabantur. ; Utinam ad nostra usque tempora præclara illa comitia, sacraque extitissent Concilia! Hispania non minimum inter Europæ nationes obtineret locum. Saracenorum vero conflictus, et invasio, beatas illas è medio sustulerunt dies; Hispanorumque leges ac libertas in montium fuere transductæ declivitatem asturicorum, quibus liberrimarum sunt jacta institutionum fundamenta. Immortalis Pelagius novas illas Patriæ fundavit libertates; libertates omni Peninsula

successu temporis propagatas, quousque illa prima Castellæ Elisabeth, cujus nomen etiam hodie animi nobili spiritu boni reminiscuntur cives, contra Agarenam firmavit dominationem, omnibus provinciis invicta Crucis vento faciens agitare vexilla.

Iterum tunc Hispani comitia Regni generalia sua eis jura restituentia obtinuerunt, iterum crevit populus aucta industria, negotiis implicatum commercium, virtutes artesque cultæ pacificè. Hispania denique sapiens, bellicosa, gnava, mercaturam faciens, dives, omnique terrarum orbe venerata fuit natio. Omnia prosperos nos sperare effectus secundariò orientes promittebant. Decimum sextum sæculum, hoc sæculum, cujus tanta nos superbia afficit recordatio, in elatissimum prosperitatis nos evehebat terminum. In hoc sæculo vitam duxit Eminentissimus, nunquamque satis laudandus Cisneros, Elisabeth I. primus à consiliis, Hispaniæ decus et ornamentum, hujusque celeberrimi fundator Lycæi, in quo adeo suis litteræ floruerunt temporibus, ut omnium scientiarum viri, quorum notissima nomina, semper fuerint peritissimi. Verum ;ò miserrima Patriæ sors! statim flores illos, quin ex ipsis legere posses fructum, reddi vidisti marcidos. Caroli V. Philippique II. genia deprimentia vincula; adversus præstantes ingenio viros persecutiones; omni progressioni oppositæ leges; cruciamenta, quibus terrebantur, non poterant quin lumina in nihilum redigerent, posteriusque pararent sæculum, quo laureæ, quas accipe-

re debebas, marcescerent. Ne vero jucundissimo, quem tribus abhinc sæculis nostri videre majores, respuamus prospectui.

In pristinam avorum restituti libertatem, et cogitare possumus, et quidquid cogitemus, liberrimè cæteros mortales edocere: sacrum Elisabeth nomen in primævam nos revocat libertatem, et hanc patriæ salutem, in qua versamur tempestate, frustra à nobis arripere tyrannis conaretur. Ita nobis placet, et ratio ire inficias vetat. Omnia novam induunt faciem; reviviscunt artes, vincula, quibus tenebatur agronomia, dissoluta cernimus, liberumque commercium novas auspicatur divitias. Qui vigeabant erroribus, empiricis doctrinis, absurdis traditionibus, scientiæ canones, moribus, publicæ quieti et civium commodo consulentes promunt uberiores. Confidite, confidite, A. A., jam tandem aliquando, nec serò forsan adveniet dies, in quo nostri desinant clamores: tunc miserrima, genio ingemiscente, deducta corollaria ab imis radicibus avulsa, lætante cernemus Minerva liberi demum à fallaci quorundam exploratione et constitutionibus, quæ ad litterarum instructionem creandam paraverat ignorantia. Ingenium, prementibus vinculis solutis, se per omnia diffundet; cælestis cogitandi facultas amissam iterum obtinebit libertatem; et humana dignitas præclarum hominis nomen haud videbit conculcatum. Omnia nobis hæc polliceri videntur. Disparuere imperitissimæ constitutiones, celeberrimos auctores evulgari prohibentes:

disparuit monopolium in scientiarum libris, ab ipsis, qui Academiis præerant, odiosissimo sancitum privilegio: novus rei litterariæ sæculorum nascitur ordo: viri ob ingenii virtutem de Republica immortaliter meriti, perperam obscurati, scientias à barbara, qua jacebant, incuriâ, vindicabunt. His in angustissimis temporis usuris, magna jam debemus beneficia; quæ sint, calletis omnes, Complutenses dignissimi, qui Academiæ sortem vicesque non multis abhinc annis dolebatis. Sua jam Sacerdotio, sua imperio tribuentur jura; horum unumquodque sua contentum provinciâ, non se alienis immiscebit negotiis: Sacræ Jurisprudentiæ auditoribus omnia Pontificem, nihil posse Regem non amplius enunciabitur: veræ enim legislationis scientia, eruditi adolescentes, quæ Ecclesiæ, quæ Regi, quæ populo sint propria sustinebunt: singuli omnium facultatum antecessores, libertate, qua fruuntur, litterarum exornatione, qua fulgent, veritates, præteritis temporibus evulgare pertimescentes, asserere, explanare non dubitabunt.

In pristinos nunc, perillustris Academia, in pristinos gloriæ et splendoris te revertere dies aspicies. Ab incunabulis infortunata, ab ipso pene origine celeberrimæ parentis Castellæ I. Elisabeth orbata, aliam ei succedentem Elisabeth, iisdem te cumulantem beneficiis, tuæ pariter prospicientem fortunæ invenisti. Venerabilis tui fundatoris memoria, tuaque sic sperare faciunt infortunia.

Vosque, Hispani adolescentes optimi, illis orti

majoribus, qui nihil unquam sibi dulce præter libertatem et eruditionem putarunt; quidquam libertati, quidquam eruditioni anteponendum esse ducitis? Vos quam qui prædecesserunt beatiores, novam jam non sentibus, sed floribus coronatam ingredimini viam: Complutensem Academiam, quæ semper toto orbe terrarum virorum virtutis, et doctrinæ laude præstantium parens habita est fecundissima, vestra desidia atque ignorantia ab ea non permittatis recedere, quam parentis Reginæ parat gubernatio: tuncque, cum dulcis vobis patriæ erit commissa cura, everso impotentissimo dominatu, non minus quam imprudentia, illam felicem, liberam, sapientemque intueamini. DIXI.

majoribus, quod nihil unquam sibi dulce preter se-
 berationem et eruditionem parant; quidquam liber-
 tati, quidquam eruditioni anteponebant esse dulce
 istis. Vos quam patrum praefecerunt bestiores, novam
 iam non sentibus, sed floribus coronatis ingredimini
 in viam: Complutensem Academiam, dum semper
 toto orbe terrarum vicorum virtutis, et doctri-
 nae praestantiorum patrum habita est, fecundissima,
 vestra debeat sine ignorantia ab ea non permitti-
 tis recedere, quam parentis Regius patet. Reberna-
 tio: tuncque, cum huiusmodi vobis patris erit communi-
 curus, ex quo impotentissimo dominatu, non minus
 quam impudentis, illam libentem, liberant, sapienter
 tempore intenciamini dixi.